LEVENSKUNSTENAAR

Ellen ten Damme

‘Of ik een feminist ben? Ik ben vooral mezelf’

Ze leidt nog steeds een dynamisch studentenleven vol persoonlijke vrijheid, feesten, intellectuele en kunstzinnige uitdaging. Maar: “Wel met meer geld.” Met de try-outs van haar theatershow *Medusa* toert Ellen ten Damme (1967) door het land. Én het gelijknamige album is bijna uit.

INTERVIEW: INGRID SPELT | BEELD: MARK UYL | VISAGIE: JEDIDJAH KUIJTEN
MET DANK AAN LAURIE DRIEENHUIZEN (BUSGORDIJN.NL)

ELLEN

We spreken af bij eetcafé Kanis en Meiland op het KNSM-eiland in Amsterdam. Haar thuis, een woonboot, houdt ze graag geheim. Wereldberoemd is ze niet, wil Ellen ook niet, maar ‘iedereen’ lijkt haar te kennen. Meerdere keren stoppen onbekende voorbijgangers bij ons tafeltje op het terras om haar enthousiast te begroeten. Het regent de hele dag, maar Ellen aarzelt geen moment bij het voorstel om lekker rustig, zonder muziek, buiten te zitten onder het nog uitstaande zonnescherm. Af en toe sijpelen er regendruppels doorheen. Relaxed kwam ze een halfuurtje later dan afgesproken aanslenteren. Ze komt pas wanneer ze er helemaal klaar voor is. Dat hoort ook bij Ellen.
“Gisteravond had ik een optreden, en dan moet mijn stem eerst op gang komen.” Daarbij, interviews geven is niet een van haar favoriete bezigheden. De veroordeling van Ali B. – Ellen heeft nooit aangifte gedaan van een poging tot verkrachting, maar een verklaring opgesteld om (vermeende) slachtoffers in hun proces te steunen – slaan we over. Allebei geen zin in na het vier jaar durende mediacircus waarin Ellen ongewild betrokken is geraakt.
Wakker worden doet Ellen steeds vaker met haar dertig jaar jongere vriend muzikant Ringo. Hoewel Ellen eens in een interview aangaf dat ze het nut van samenwonen niet inziet, vertelt ze nu dat het er toch wel erg veel op lijkt. “We hebben het leuk samen op mijn woonboot.”

Rasartiest

Ellen wordt gezien als een rasartiest. Vol overgave leeft ze al veertig jaar voor de podiumkunsten: theater, cabaret, variété en acrobatiek. Ze ademt kunst en dat is niet altijd 24/7 leuk, zal ze later in het gesprek zeggen. “Ik vergeet zelf vaak hoeveel werk het eigenlijk is om een album en een show te maken. Maar als ik eraan begin, wil ik het ook goed doen.” Ze zingt, danst, schrijft, componeert en speelt viool, piano en gitaar. Recensenten betitelen haar voorstellingen als ‘rauw’, ‘energiek’ en ‘verstild’, en Ellen als ‘gevoelig’, ‘gewaagd’, ‘grappig’ en ‘grenzeloos’. Daarnaast speelt ze in films en tv-series, nu minder vaak dan vroeger.
Vanaf het najaar toert Ellen met de try-outs van de *Medusa*-theatershow door het land. Het rock-antwoord op haar eerdere shows *Casablanca* en *Barock*. Met bestaande nummers van Kate Bush, Édith Piaf, Nina Hagen en andere eigenzinnige diva’s en nieuwe liedjes gezongen in het Nederlands, Engels, Duits, Frans en Oudgrieks. In het feministische punkrocknummer *Rare dingen* verwondert Ellen zich met humor over de enorme hoeveelheid tijd die vrouwen, zoals zij, besteden aan hun uiterlijk. De hilarische videoclip is gemaakt door de pas afgestudeerde regisseur Gini Wittelings. “Voor haar afstuderen op de filmacademie speelde ik in Gini’s muziekfilm, en zij dit deed dit terug voor mij. De videoclip is opgenomen op mijn boerderij in Frankrijk. Ik ben er heel blij mee. Of ik een feminist ben? In elk geval geen activistische: ik ben vooral mezelf.”

Over *Rare dingen:* ook nu heb je werk gemaakt van je uiterlijk.
“Dat valt wel mee: ik pakte het bovenste van de stoel en heb m’n bril nog op. Deze kleding droeg ik gisteravond tijdens het optreden. Als ik voor een grote show op het podium sta, vind ik het wel leuk om er veel werk van te maken. Ik wil *magic* op het podium brengen. Het publiek wil ▸

vermaakt worden en iets bijzonders zien. Ik vind het ook fijn als ze blij naar huis gaan. Maar het liefst treed ik op in een overall zonder opsmuk. Eigenlijk maakt het ook geen bal uit hoe ik eruitzie. Ik zing en maak muziek."

Ik las ergens dat je het ouder worden omarmt en geen interesse hebt in botox en fillers en zo.
"Ja. Maar dat vind ik zo'n oninteressant onderwerp."

***Rare dingen* gaat toch over mooi willen zijn...**
"Ja, precies daarom. Het uiterlijk zou minder belangrijk moeten zijn. Je houdt zoveel meer tijd over om andere dingen te doen: boeken lezen of nieuwe dingen leren."

Doe jij dat?
"In de coronatijd dacht ik: wow, nu heb ik zonder optredens de tijd om eindelijk eens te gaan studeren. Ik stortte me op de muziek van Bach en Chopin, leerde breien en studeerde Russisch. Een beetje stom, want kort erna kwam de inval van Rusland in Oekraïne. Russische liedjes hoef ik nu niet te zingen in het huidige politieke klimaat. Dat ligt gevoelig. Samen met Ringo verdiepte ik me ook in het maken van cocktails. Ontzettend leuk om te doen. Normaal moet ik scherp zijn voor mijn optredens en nu kon ik mij laven aan de meest exotische cocktails. Ik kan inderdaad zo een cocktailbar beginnen."

Ben je zo gedisciplineerd, weinig alcohol drinken tijdens een toer?
"Ja, dat leerde ik al in mijn jeugd. Ik zat als tiener in de topselectie turnen en dan leer je om jezelf dingen te ontzeggen. Als ik iets doe, wil ik het goed doen."

'Ik bezing vrouwenthema's. Dat mág ook wel in een door mannen gedomineerde wereld'

Je parkeert de Russische liedjes voor het maatschappelijk debat. Ben je sociaal bewogen?
"Ik verwonder mij over de wereld, maar ik houd niet van het opdringen van meningen. Stiekem zitten in mijn liedjes wel wat moralistische dingen en op het album *Medusa* en in de show bezing ik vrouwenthema's. Dat mág ook wel in een door mannen gedomineerde wereld. Mannen bepaalden de geschiedenis, en niet op een leuke manier. De geschiedenisboeken bestaan uit de ene na de andere veldslag. Het liedje *De geschiedenis is humorloos* gaat daarover."

Het album *Medusa* maakte je in Noorwegen? Hebben we hier geen goede studio's?
"Jawel, maar in Noorwegen is er geen afleiding; ik kan nergens heen. Mijn focus ligt daar geheel bij de muziek."

Je componeerde samen met schrijver-dichter Ilja Leonard Pfeijffer. Een vriend?
"Een héle goede vriend. We hebben samen al vier albums gemaakt. Ilja maakt prachtige, perfecte rijmschema's en is een goede, originele en niet-sentimentele tekstschrijver. Liedjes schrijven doet hij alleen voor mij. Ik krijg ook weleens teksten van anderen toegestuurd, maar die gebruik ik eigenlijk nooit. Twee keer heb ik een uitzondering gemaakt: voor Harry Mulisch en Remco Campert. Met Ilja heb ik een soort van Lennon-McCartney-achtige klik. We voelen elkaar goed aan."

Lennon-McCartney... In Frankrijk, misschien wel in heel Europa had je net zo beroemd kunnen worden volgens Ivo Niehe. Je toerde eens met hem in Parijs.
"Die ambitie heb ik niet. Ik wil een zo leuk mogelijk leven hebben en niet geleefd worden. Als je wereldberoemd bent, geef je een stukje regie uit handen. Als student wilde ik maar één ding: muziek maken, reizen en het avontuur opzoeken. En dat streven is niet veranderd. Ik leid nog steeds een studentenleven, wel met meer geld."

Verandert een leven niet door ervaring?
"Nee. Hoe oud je ook bent, wezenlijk blijf je dezelfde. Ik kan hooguit zeggen dat ik wijzer ben geworden." ▶

CV

1967 Geboren in Warnsveld
1985 Studeert Nederlands. Volgt daarna een opleiding aan het conservatorium en aan de kleinkunstacademie
1991-heden Speelt in diverse Nederlandse en Duitse films zoals *De kleine blonde dood*, *De tranen van Maria Machita*, *Wildgroei*, *All stars*, *Die Musterknaben*, *No trains no planes*, *'Ne günstige Gelegenheit*, *Bang boom bang*, *Das Leuchten der Sterne*, *Paradijs*, *Conamara*
1992-heden Speelt in tv-series, onder meer: *Pleidooi*, *Jiskefet*, *Tatort*, *Flikken Maastricht* en speelt Maria in *The passion*
1995-heden Maakt diverse albums en filmmuziek zoals *Kill your darlings*, *I am here*, *Durf jij?*, *Het regende zon*, *Berlin*, *Alles draait*, *Paris*, *Casablanca*, *Barock*
2000 Werkt twintig jaar intensief samen met rockster Udo Lindenberg in Duitsland
2001 Speelt haar show *I am here* op Pinkpop en Lowlands
2009 Theatershow *Cirque stiletto* staat voorafgaand aan de toer een maand lang in Carré. Haar eerste Nederlandstalige album *Durf jij?* wordt met goud bekroond
2010-2014 Toert met de spectaculaire en sexy show *Cirque stiletto* en *Cirque stiletto 2*
2010 Nummer-1-hit met de 3JS *Wat is dromen*
2017 Gaat met *Paris-Berlin* door het land. Een nostalgische ode aan het Parijse en Berlijnse cabaret uit de vroege 20ste eeuw
2019-2020 Staat met *Casablanca*, een filmische muzikale reis, in de theaters.
2022-2024 Toert met *Barock* langs de theaters, een meertalige *tragédie lyrique* en *bal demasqué*. De toer wordt extra succesvol afgesloten met een diamanten VVTP Award voor meer dan 100.000 verkochte tickets
2025 Theatertour met een van haar vele kerstshows: *Hete kerst*
2026 *Medusa club*-tour en op De Parade. In het najaar verschijnt het gelijknamige album en speelt Ellen *Medusa* try-outshows in de theaters
2027 Try-outs *Medusa*, na de zomer start de officiële theatertour.

‘We vinden elkaar aantrekkelijk hebben een enorme klik en veel lol’

Heeft het leiden van een studentenleven ook niet te maken met jouw veel jongere vriend? Die is ‘net’ student-af.
“Dat zal vast van invloed zijn (*lacht)*. Maar ik val niet voor niets op zijn energie. Ik herken mezelf daarin. Ook fijn: we begrijpen het muzikantenbestaan. Met een leuke vent met een kantoorbaan zou ik geen relatie kunnen hebben. Met Ringo kan ik sparren over muziek en dat is lekker. Wat hem ook zo leuk maakt, is dat hij net als ik een brede belangstelling heeft voor geschiedenis en klassieke muziek. Ringo is overal voor in en houdt van het avontuur. Allebei staan we niet bang in het leven. We vinden elkaar aantrekkelijk, hebben een enorme klik en veel lol. Dat is misschien wel het allerbelangrijkst.”

De Vlaamse televisiemaker Paul Jambers zei eens over zijn veel jongere vriendin dat ze alleen verder moet gaan als hij oud en hulpbehoevend wordt.
“Joh, daar denk ik helemaal niet over na. Ik leef in het nu.”

Blik je daarom niet graag terug op het drie keer krijgen van borstkanker?
“Je haalt er oude koeien mee uit de sloot. Bovendien voelde ik me niet ziek, ook niet tijdens de behandelingen.”

Van die eerste keer is wel een documentaire gemaakt: *Ellen ten Damme – As I was wondering where this mixed-up little life of mine was leading to*. En je schreef *Hoe ik het mijn moeder toch vertel*.
“Dat laatste vond ik heel moeilijk. Mijn moeder, ze is 85, had en heeft het al zo zwaar met de mantelzorg voor mijn beperkte zusje Judith van 52. Ik heb zoveel waardering voor mijn moeder. Het raakt me dat ze zichzelf voor haar kinderen wegcijfert. Daarom doe ik zo min mogelijk een beroep op haar. Ik wil haar niet belasten met mijn dingen. Uiteraard wil ze er wel voor mij zijn; ik kan altijd bij haar terecht. Het is jammer dat ze zo ver weg woont, anders was ik vaker zomaar op de koffie gegaan. Nu plan ik mijn bezoeken en blijf ik logeren.”

Voel jij die zorgzaamheid voor je zus?
“Niet zoals mijn moeder. Maar er komt een dag dat de mantelzorg voor mijn zus bij mij en mijn broer terechtkomt. We nemen al wat taken van mijn moeder over.”

Jij leidt een onbezorgder leven?
“Ja. Mijn leven ziet er ook totaal anders uit. Mijn moeder woont in een dorp en hoe het hoort staat voorop. Dat is niks voor mij. Mijn moeder leerde me ook om jezelf bescheiden op te stellen en je te gedragen. Alles waarvan je je als artiest wil losweken. Mijn vader was meer outgoing, een grappige man, van wie ik leerde om de schoonheid te zien in de kleine dingen. Mijn ouders scheidden toen ik 9 was en allebei kregen ze een nieuwe partner. Van die scheiding heb ik geen last gehad: als kind vind je toch alles gewoon? Het is ook een ouderwets idee dat je voor het leven bij elkaar blijft.”

Want?
“Het is toch niet gek dat je gaandeweg in een relatie andere belangstellingen ontwikkelt en uit elkaar groeit? In de Mayacultuur zijn vier regels voor het leven, een daarvan is: oordeel nooit. Iedereen bewandelt zijn eigen levenspad en die weg bestaat uit verschillende fases. Dat is zo persoonlijk. Mijn ouders stammen uit de tijd dat de vrouw zich aanpaste aan de man. Ik ben zo blij dat mijn generatie vrouwen een keuze heeft gehad. Wel of ▸

10X KORT

In de koelkast?
“In de ene bier en drankjes, in de andere ontbijtspullen.”

Altijd bij je?
“Meerdere tassen met boeken, make-up en teksten.”

Trots op?
“M’n moeder.”

Hekel aan?
“Juicekanalen en media-onzin.”

Groot voorbeeld?
“Kate Bush.”

Mooiste album?
“*Nina Hagen band*.”

Onweerstaanbaar?
“Chips en chocola.”

Woonboot of boerderij?
“Een combinatie aan zee.”

Ontspannen met?
“Wellness, sauna.”

Levensmotto?
“Geef ’m van Jetje!” (citaat Jos Stelling – *red*.)

‘Met mensen om mij heen is het leven rijker’

niet werken, wel of geen kinderen, wel of niet trouwen. Het is ook een taak van de overheid om te zorgen dat die keuzevrijheid er voldoende is.”

Is die keuzevrijheid er niet?
“Het instituut trouwen zou je moeten afschaffen. Het is een contract en er zit toch een soort van afhankelijkheid in. De samenleving is nog steeds doordrenkt met deze christelijke invloed. Ik ben zo klaar met dit cultuurverschijnsel. Ook dat er verwacht wordt dat je kinderen krijgt. Nee, ik heb geen kinderen; het is er niet van gekomen.”

Jij gelooft niet?
“Nee. Religie is iets waarvan je vanaf je 18de kennis zou kunnen nemen, je moet het niet opleggen. Ik heb me erin verdiept, de verhalen uit de Bijbel zijn interessant op een soort van wetenschappelijke manier. De dingen die Jezus zegt, vind ik geen onzin, het zijn zelfs vaak mooie gedachtes. Maar je kunt een vertaling van duizenden jaren oud toch niet letterlijk nemen?”

Vriendschap is vast een belangrijk thema in de Bijbel. Hoe kijk jij naar vrienden?
“Ik heb veel vrienden en ben bijna altijd door mensen omgeven. Zowel in mijn werk als privé. Met mensen om mij heen is het leven rijker. Ik merk wel dat ik vaker behoefte heb om een op een af te spreken.”

Je had een bijzondere vriendschap met Arie L. Ekster...
“Ik had nooit verwacht dat je zo’n innige band met een vogel kunt hebben. Voor mijn deur was ze uit het nest gevallen en ik wilde haar redden. Arie L. Ekster terroriseerde mijn leefomgeving en tegelijkertijd kon ze hevig flirten. Ik nam haar overal mee naartoe. Speciaal voor Arie L. Ekster schafte ik een tourcamper aan; van hotelkamers maakte ze een enorme bende. Ze bleef zeven jaar. Bij de oppas vloog ze tijdens een storm uit het raam. Ik vond haar niet meer terug en was een tijdlang heel verdrietig.”

Is verdriet of de liefde een inspiratiebron voor het maken van mooie dingen?
“Niet meer. Ik heb al zoveel liefdesliedjes geschreven. Op de een of andere manier zoek ik nu naar andere, originelere thema’s.”

Als je ouder wordt, komt de dood vaker op je pad. Je verliest familie en vrienden. Is dit een thema voor je liedjes?
“Ook niet echt. Want ik sta vooral stil bij het leven. Ik ken dit verlies natuurlijk wel. Ook in mijn omgeving vallen mensen weg. Mijn drummer en manager zijn ernstig ziek, en ik heb het daar moeilijk mee. Ik zie er tegenop dat ik ze eens moet vervangen. Ik werk niet alleen met ze, maar het zijn ook dierbare vrienden. Van het slechte nieuws ben ik nog steeds van slag. Ik blijf toch hopen op een wonder en geniet van alles wat we samen nog hebben.”

Blijf jij eindeloos doorgaan met optreden?
“Geen idee. In feite doe ik alleen wat ik leuk vind en zie wel wat er op mijn pad komt. Vooralsnog staat er tot 2028 een grote *Medusa*-toer gepland. Ik heb er zin in!” ■